

Pet'ko L.V.

Ph.D., Associate Professor

Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)

DEVELOPMENT OF STUDENTS' COGNITIVE ACTIVITY IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING FOR PROFESSIONAL PURPOSES BY USING ANALOGY METHOD

Петько Л.В.

к.пед.н., доцент

Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ФАХОМ МЕТОДОМ АНАЛОГІЇ

In article one of knowledge methods – analogy is considered, the role and the place of analogy in foreign language training are shown, types of analogies are given and features of their use in training foreign languages are noted.

Key words: *formation of professionally oriented foreign language teaching environment, university, students, analogy as training method.*

Розглядається використання методу аналогії у процесі формування професійно орієнтованого іноземного навчального середовища в умовах вищої школи.

Ключові слова: *формування професійно орієнтованого іноземного навчального середовища, університет, студенти, аналогія як метод навчання, іноземна мова.*

У трактуванні поняття «аналогія» як методу пізнання, окреслюють такі напрямки, в яких може виступати аналогія: 1) засіб вирішення проблемних ситуацій, навчальних завдань, 2) спосіб сприйняття і передачі інформації, 3) спосіб осмислення недоступних сприйняттю людиною явищ, процесів та об'єктів, 4) засіб пізнання причин будь-яких явищ і процесів, 5) моделювання як засіб передбачення результату. Утім ототожнювати аналогію як метод наукового пізнання з методом навчання було б невірно, оскільки методи навчання представляють собою єдність методів викладання і методів навчання, і в цьому сенсі вони є засобами взаємопов'язаної діяльності викладача та студентів. Відтак, у такому двосторонньому характері методів навчання і полягає принципова відмінність їх від методів науки, які в теоретичному плані пов'язуються лише з діями одного вченого. Щодо методу аналогії, то він бере участь в таких розумових операціях як аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення, конкретизація, причому головним у методі аналогії є будівництво всякого роду передбачень, які виступають як одна зі специфічних особливостей психічної діяльності людини. Причому, передбачення трактується як результат інтуїції, що виступає у вигляді здогадки, осяяння, передбачення (В.Ф. Асмус, М. Бунге, А.А. Налчаджан та ін.), або як результат усвідомленого, цілеспрямованого розумового пошуку і виступає у вигляді прогнозів, гіпотез, планів (А.Г.Нікітіна, В.Г.Виноградов, Г.В.Рубанова, Е.А.Мірохіна та ін.). [5, с. 105].

О.І.Фефілов у § 1.8 навчального посібнику «Феномен мови у філософії та лінгвістиці» [15], спирається на думки, висловлені ще Ет'еном Бонно де Кондильяком (1714–1780) стосовно класифікації предметів дійності за аналогією і способу їх вербального вираження, який характеризує аналогію як метод пізнання, засіб відбиття нових (невідомих) ідей мовою природи. Будучи засновником асоціативної психології, французький мислитель Ет'ен Бонно де Кондильяк наголошував, що мова є сполучувальною ланкою між ідеєю і дійсністю, вважав, що пізнання будь-якого предмету здійснюється за допомоги аналізу, а не дефініцій. Тому автор згаданого вище посібника окреслює основні лінгвофілософські погляди Ет'ена Бонно де Кондильяка: 1) Одиниці мови – це знаки ідей. Ідея пізнається за допомоги мови, вона формується (класифікується й оформлюється) за її допомоги, у свою чергу, сам процес мислення як зв'язок між собою ідей (понять) неможливий без мови, 2) мова класифікує ідеї (предмети) на рід і види, 3) мова виконує роль сполучного ланцюга між ідеєю та дійсністю, а це – пошук, утворення і порівняння ідей, 6) розуміння досягається завдяки усвідомленню відношень між ідеями, 7) говоріння – це реалізація потреби мислити. І, нарешті, – аналогія. 8) По-суті, аналогія – це відношення подібності, тобто одна річ може бути виражена багатьма засобами, тому що немає такої речі, котра була б схожа на безліч інших. Вибір слова у процесі говоріння також підпорядковується закону аналогії. Але аналогія в мові є слабкою, розпливчатою і незв'язною, причиною цього розглядається змішання мов (як писав Г.Пауль «відбувається дроблення мови»), що стає передумовою виникнення діалектів [18, с. 35]). Вся система навчання побудована на аналогії. Процес пізнання за допомоги аналогії – це рух від відомого до невідомого. «Аналогія – це мова, якою всіх нас навчає природа, але чому ми не вчимося або вчимося погано» [15].

Додамо, що вперше «лінгвістична» аналогія була обґрунтована німецьким лінгвістом Г.Паулем в його «Принципах історії мови» (1886) [18] і була прийнята на озброєння в лінгвістиці.

Виокремлюють такі види аналогії: 1) *аналогія властивостей* (це міркування за аналогією, в якому об'єктом уподібнювання є два схожих предмети, а ознакою, що переноситься, – властивості цих предметів). 2) *Аналогія відношень* (міркування, в якому об'єктом уподібнювання є схожі відношення між предметами, а ознакою, що переноситься, – властивості цих відношень). До того ж, І.В.Хоменко називає такі правила побудови аргументації за аналогією: 1) Має бути встановлено якомога більше спільних ознак у порівнюваних предметах. 2) Ознаки, що є підставою аналогії, мають бути суттєвими для порівнюваних предметів. 3) Необхідно, щоб спільні ознаки порівнюваних предметів були якомога різноманітнішими. Наприклад, якщо встановлюють аналогію між Землею та іншою

планетою, то маємо враховувати спільні фізичні, хімічні, геологічні та інші ознаки цих планет.
4) Необхідно, щоб спільні ознаки порівнюваних предметів та ознаки, що переносяться з одного предмета на інший, були якомога однотиповішими [17].

У контексті сказаного наведемо приклади використання методу аналогії для знаходження пари слів шляхом утворення аналогій студентами різних напрямків підготовки:

Завдання для студентів природничо-географічного факультету. Дана пара слів *Лава і Вулкан*, нижче запропоновані пари слів, де треба за аналогією вибрати пару. В даному випадку відповідь буде С: *Пара і Геїзер*.

1. Lava : Volcano

- a) Ice : Glass; b) Cascade : Precipice; c) Steam : Geyser; d) Avalanche : Ice;
e) Snowstorm : Lighting.

Аналіз. Answer: C (Defining characteristic). A volcano gives out lava (meaning molten rock); a geyser (meaning a natural spring) gives out steam.

2. Leaf : Oak

- a) Bulb : Tulip; b) Berry : Fruit; c) Tree : Forest; d) Stem : Flower; e) Needle : Pine.

Аналіз. Answer: E (Part and Whole). Leaf is the name of the leaf of an oak tree; needle is the name of the leaf of a pine tree.

3. Bark : Dog

- a) Sty : Pig; b) Skin : Cat; c) Nest : Bird; d) Egg : Chicken; e) Hoot : Owl.

Аналіз. Answer: E (Animal and Sound). Barking is the cry of a dog; hooting is the cry of an owl.

Завдання для студентів факультету мистецтв:

4. Piano : Hammer

- a) Gramophone : Needle; b) Car : Horn; c) Mouth : Tongue; d) Radio : Amplifier;
e) Bell : Clapper.

Аналіз. Answer: E (Thing and Purpose). The hammer creates sound in a piano by hitting against metal; the clapper creates sound in a bell by hitting against metal.

5. Harp : Pluck

- a) Drum : Tune; b) Piano : Key; c) Banjo : Strum; d) Rhythm : Dance; e) Violin : Fiddle.

Аналіз. Answer: C (Cause and Effect). Music is produced from a harp by plucking the strings; music is produced from a banjo by strumming the strings.

6. Bow : Violin

- a) Melody : Piano; b) Brass : Trumpet; c) Note : Accordion; d) String : Guitar; e) Stick : Drum.

Аналіз. Answer: E (Thing and Purpose). A violinist uses a bow to produce music from a violin; whereas a bow and a drumstick are not attached as parts of a violin or a drum respectively, but are external to them. So (E) is a closer analogy to the given pair.

7. Movement : Symphony

- a) Title : Book; b) Hymn : Prayer; c) Outline : Drawing; d) Idol : Fresco; e) Canto : Poem.

Аналіз. Answer: E (Part and the Whole). A movement is a part of a symphony (meaning an orchestral concert); a canto is a part of a poem.

8. Chant : Speak

- a) March : Walk; b) Heed : Hear; c) Wince : Dodge; d) Squeeze : Touch; e) Blink : View.

Аналіз. Answer: A (Definition). To chant means to speak in a rhythm; to march means to walk in a rhythm.

Для студентів зі спеціальностей «Дизайн», «Образотворче мистецтво»:

9. Museum : Painting

- a) Safari : Escort; b) Supermarket : Shopper; c) Herd : Cattle; d) River : Stream;
e) Zoo : Animal.

Аналіз. Answer: **E** (*Thing and place*). Paintings are kept in a museum for public view; animals are kept in a zoo for public view.

9. Color : Wavelength

- a) Pith : Frequency; b) Diameter : Circumference; c) Angle : Acuteness;
d) Power : Generation; e) String : Vibration.

Аналіз. Answer: **A** (*Unit of measurement*). The colour of light is measured by its wave length: the pith of sound is measured by its frequency.

10. Clash : Color

- a) Intensity : Emotion; b) Glance : Sight; c) Pebble : Texture;
d) Dissonance : Sound; e) Inanity : Understanding.

Аналіз. Answer: **D** (*Definition*). A reference to the first words in the answer choices shows that clash is used as a noun in this question. A clash means of lack of harmony on colors; a dissonance means a lack of harmony in sound.

11. Novel : Foreword

- a) Symphony : Interlude; b) Argument : Verdict; c) Statute : Preamble;
d) Discourse : Epiloque; e) Movie : Premiere.

Аналіз. Answer: **C** (*Definition*). A foreword forms the introduction to a novel; a preamble forms the introduction to a statute (meaning a law).

Додаткові завдання:

12. Acrobat : Agility

- a) Engineer : Focus; b) Mariner : Navigation; c) Judge : Precedent;
d) Industrialist : Credibility; e) Surgeon : Dexterity.

Аналіз. Answer: **E** (*Person and Skill*). An acrobat (meaning a circus performer) who is skilled in balancing feats) *requires* agility of *limds*; a surgeon requires dexterity (meaning skill in movement) of fingers.

13. Introduction : Conclusion

- a) Announcement : News; b) Greeting : Farewell; c) Birth : Marriage;
d) Landing : Accolade; e) Companionship : Termination.

Аналіз. Answer: **B** (*Antonyms*). Introduction *and* conclusion are *antonyms*; greeting (such as good morning) and farewell (such as good – bye) are antonyms.

14. Teacher : Faculty

- a) Umpire : Contest; b) Merchants : Trade; c) Civilian : Army; d) Festimony : Court; e) Customer : Clientele.

Аналіз. Answer: **E** (*Collective Noun*). Faculty is *the collective noun* for the teachers of *institutions*; clientele is *the collective noun* for the customers of *a shop* [19].

Отже, проаналізовані вище аналогії характеризується студентами таким чином: Defining characteristic (визначена характеристика), Animal and Sound (тварина і звук), Thing and Purpose (річ і мета), Cause and Effect (причина і наслідок), Part and the Whole (частина й ціле), Thing and place (річ і місце), Definition (визначення), Antonyms (антоніми), Collective Noun (збірний іменник).

Зазначимо, що після пояснення нами методу аналогії студентам 6 курсу (магістратура) з напрямку підготовки Філологія. Англійська мова, Німецька мова, Французька мова з 27 студентів-магістрантів зорієнтувалися у запропонованому завданні № 3 (Bark : Dog) тільки 2 студентки, які надали вірну відповідь е) Hooot : Owl. – решта довго розмірковували.

Відтак, значення методу аналогії у розв'язуванні різноманітних проблем, у розвитку мислення та у підвищенні рівня знань студентів в умовах університету дає можливість висунути і обґрунтувати ідею про необхідність розробки і доцільність впровадження у практику вищої школи методу аналогії ширше і глибше, ніж це відображено у сучасній методичній літературі [2, с. 3].

Додамо, що використання методу аналогії (стимуляція уяви, аналіз проблеми, проблемної ситуації, є, свого роду, продовженням методу мозкового штурму і т.ін.) збагачує лексичний запас студентів, і, безумовно, мотивує пізнавальну діяльність студентів.

Слід підкреслити, що у мові, аналогія розглядається як більш складне явище, ніж метафора і порівняння, які, у свою чергу, слугують інструментами для розуміння аналогії. Наведемо приклади аналогій:

What's in a name? That which we call a rose
By any other word would smell as sweet.

So Romeo would, were he not Romeo called (*Romeo and Juliet* Act II, Scene II by Shakespeare)

Juliet is indirectly saying that just like a rose that will always smell sweet by whichever name it is called; she will like Romeo even if he changes his name [20].

Memory is to love what the saucer is to the cup. (*The House in Paris* by Elizabeth Bowen)

As cold waters to a thirsty soul,

So is good news from a far country. (Proverb)

До того ж, у колі окресленого, додамо, що доцільність використання аналогій у навчанні підтверджується дослідженнями психологів, які говорять про необхідність таких форм організації навчальної інформації, які дозволяли б учню або студенту брати участь у процесі народження нового поняття, переглядати його зміст у міру поглиблення уявлень стосовно відповідних об'єктів до самостійного вибудовування нового поняття на базі деяких вихідних понятійних знань [16, с. 329].

Література:

1. Бобровник С.В. Аналогія закону / С. В. Бобровник // Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голов. редкол.) та ін. – Т. 1. – К. : Укр. енцикл., 1998. – С. 105.
2. Вовк Л.І. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів на основі методу аналогії у навчанні фізики (на нефізичних факультетах) : монографія / Вовк Л.І. – Полтава, 2008. – 109 с.
3. Горбачёва Н.В. Метод аналогии как средство развития творческого мышления учащихся при обучении их элементам сферической геометрии : дис. ... канд. пед. наук ; спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (по областям и уровням образования) / Наталья Владимировна Горбачёва. – Омск, 2001. – 213 с.
4. Грищенко О.П. Співвідношення та відмежування фікції та аналогії / О.П.Грищенко // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 18. Економіка і право. – 2012. – Вип.12. – С. 169–174.
5. Далингер В.А. Аналогия как научный метод познания и методические особенности его использования в обучении математике / В.А.Далингер // Единый всероссийский научный вестник. – 2016. – № 5. – С. 101–107.
6. Далингер В.А. Метод аналогии как средство обучения учащихся стереометрии : уч. пос. для студентов / В.А.Далингер. – Омск : Изд-во ОмГПУ, 1998. – 67 с.
7. Каменецкий С.Е. Модели и аналогии в курсе физики средней школы / С.Е.Каменецкий, Н.А.Солодухин. – М. : Просвещение, 1982. – 223 с.
8. Костюченко Р.Ю. Обучение учащихся предельной аналогии при реализации внутрипредметных связей школьного курса геометрии : дис. ... канд.пед.наук спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения (по отраслям знаний)» / Роман Юрьевич Костюченко. – Омск, 2000. – 202 с.
9. Петько Л.В. Метод аналогії як засіб підвищення якості процесу навчання в умовах університету / Л.В.Петько // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки: зб. наук. пр. – Вип. 2. – Бердянськ : ФО-П Ткачук О.В., 2016.
10. Ревин С.Н. Метод аналогии в экологическом образовании школьников (на примере пилотируемой космической станции) / С.Н.Ревин // Проблемы педагогики и психологии. – 2009. – № 3. – С. 215–221.
11. Соловцова И.А. Применение метода аналогии при изучении курса «Методика воспитательной работы» [Текст] : [Опыт Волгогр. гос. пед. ун-та] / И.А.Соловцова // Обучение студентов педагогике. Аспект технологий. – Волгоград, 1996. – С. 84–90
12. Соловцова И.Афан. Аналогия как средство теоретического освоения студентами дисциплин педагогического цикла : дис. ... канд. пед. наук. ; спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / И.А.Соловцова. – Волгоград, 1998. – 184 с.
13. Шерстнёва А.И. Аналогия применения как инструмент математического образования студентов / А.И.Шерстнёва, В.С.Шерстнёв, О.В.Янущик // Вестник ТГПУ. – 2010. – №12. – С. 137–139. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/analogiya-primeneniya-kak-instrument-matematicheskogo-obrazovaniya-studentov> (дата обращения: 27.08.2016).

14. Юдина Н.А. Методика обучения учащихся аналогии на заключительном этапе решения планиметрических задач : автореф. дис. на соискание научной степени канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания» / Н.А.Юдина. – Волгоград, 2011. – 24 с.
15. Фефилов А.И. Феномен языка в философии и лингвистике : уч. пос. [Электронный ресурс] / А.И.Фефилов. – М. :Флинта, 2014. – Режим доступа : <https://books.google.com.ua/books?id=9QZEBQAAQBAJ&pg=PT118&lpg=PT118&dq=лінгвістична+аналогія&source=bl&ots=rGkp42yseZ&sig=->
16. Холодная М.А. Психология интеллекта: парадоксы исследования / М.А.Холодная. – М. : Изд-во «Барс», 1997. - 392 с.
17. Хоменко І.В. Форми міркувань за аналогією [Електронний ресурс] / І.В.Хоменко. – Режим доступу : <http://westudents.com.ua/glavy/82953-38-formi-mrkuvan-za-analogyu.html>
18. Paul Herman. Principien der Sprachgeschichte [Web Site] / Herman Paul. – Zweite Auflage. – Halle : Max Niemeyer, 1886. – 369 S. – Access mode : <https://archive.org/details/prinzipiendersp01paulgoog>
19. 200 Important Analogies [Web Site] / Mahavir Jain's Academy. – Access mode : <http://www.slideshare.net/srs2005/200-important-analogies>
20. Analogy Examples in Literature [Web site]. – Access mode : <http://literarydevices.net/analogy/>
21. Pet'ko Lyudmila. Teaching methods and the formation of professionally oriented foreign language learning environment in conditions of university / Lyudmila Pet'ko / Intellectual Archive. – 2016. – Volume 5. – No. 4 (July/August). – Toronto : Shiny Word Corp., Canada. – PP. 73–87. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/11084>
22. Pet'ko L.V. Teaching of students' professionally oriented foreign language writing in the formation of professionally oriented foreign language learning environment / L.V.Pet'ko // Economics, management, law: innovation strategy: Collection of scientific articles. Psychology. Pedagogy and Education. – Henan Science and Technology Press, Zhengzhou, China. 2016. – P. 360–363. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/10252>